

NARINE
ABGARIAN
SIMON

Traducere din rusă de
LUANA SCHIDU

HUMANITAS
fiction

Cuprins

Prolog

5

Medalionul

12

Parfumul

97

Șiragul de perle

174

Desenele

231

Marea

299

Prolog

Ainanț Melania și-a pierdut soțul. Nu se poate spune că moartea lui a venit cu totul pe neașteptate, căci Simon era trecut bine de șaptezeci de ani – mai exact, avea șaptezeci și nouă. Dar a stârnit mare tristețe: soțul Melaniei era o companie veselă și toată lumea îl îndrăgea. Trăia înlesnit și fără să-și refuze nimic, nu era strâns la pungă, mânca de-ai fi zis că-i ultima dată, bea de parcă a doua zi s-ar fi instaurat prohibiția și consumul de alcool ar fi urmat să fie pedepsit cu moartea. De aceea, Simon își lua micul-dejun cu vin (ca să-i dea imbold), la prânz bea tutovka¹ (contra arsurilor), și cina cu rachiu de coarne (ca să doarmă bine). În ciuda obiceiurilor puritane care domneau în Berd², nu-și refuza mici amantlăcuri. Iubea femeile – până la istovire și uitare de sine –, se lăsa fermecat cu entuziasm, era gelos și le idolatriza, iar la sfârșitul relației le dăruia câte-o podoabă ieftină, dar frumoasă. „Trebuie să te desparti în așa fel încât muiera, când se întâlnește cu tine pe stradă, să nu te pârjolească cu un

1. Băutură alcoolică tare, făcută de obicei din dudge, tradițională la popoarele din Transcaucazia. (N. tr.)

2. Oraș în provincia Tavuş din Armenia. (N. a.)

scuipat!“ își învăța el prietenii. Aceștia râdeau și, făcând aluzie la caracterul lui iubăreț, îl numeau în glumă *djantleman*, de la cuvântul *djan* – sufletul meu.

În tinerețe, Melania îi făcea bărbatului ei scene de gelozie, dar cu anii a învățat să închidă ochii la aventurile lui. Și totuși, câteodată, ca să nu și-o ia în cap, mai trăgea câte-un scandal cu cești și farfurii sparte, pe care le punea deoparte dinainte, pe măsură ce se ciobeau și trebuiau aruncate. Simon stătea și se uita cu nedisimulată admirație la nevastă-sa cum umblă val-vârtej prin casă și dă cu vesela de podea.

— Ca să vezi! comenta el, măturând apoi cioburile.

În timp ce el făcea curat, Melania fuma pe verandă, scuturând scrumul în pantofii de ocazie ai soțului. Trăiau, adică, în pace și bună înțelegere.

Simon a murit cu o zi înainte să împlinească șaptezeci și nouă de ani, absolut sănătos și în putere. După ce a luat o cină sățioasă și a dat de dușcă un păhăruț de rachiu contra insomniei, el a adormit la ora obișnuită, dar dimineața n-a izbutit să se dea jos din pat. Medicii de la Salvarea chemată în grabă l-au diagnosticat cu apoplexie, dar n-au mai ajuns cu el la spital – Simon a murit când mașina ieșea din curte. A fost înapoiat familiei în dimineața zilei următoare, îmbrăcat în costum de lână și cămașă albă ca zăpada, bărbierit cu grijă și pieptănat cu o cărare exact pe mijlocul capului. Un răposat atât de elegant – nu te-ai fi rușinat să-l pui în sicriu și să-l prezinți societății, dacă n-ar fi fost urechile purpurii cu o tentă sinilie care-i stricau înfățișarea respectabilă. Tânărul medic legist, anticipând întrebările rudelor, a lămurit că așa se întâmplă cu oamenii care mor de apoplexie.

— Păi și noi ce ne facem? s-a smiorcăit Melania.

— Îl îngropați, a aruncat scurt legistul, căruia în mod limpede numai de sentimentalisme nu-i ardea.

Melania s-a gândit îndelung cum să-i dea răposatului o înfățișare cuviincioasă. Sugestia nurorii mai mari de a-i da cu fond de ten pe urechi a respins-o cu mânie – n-am de gând să fac o *maimuna*¹ din bărbatu-meu! Pe mezină, care a propus să i le lege cu o năframă, a dat-o afară, făcând-o nerușinată. Pe cea mijlocie n-a lăsat-o nici să deschidă gura – oricum n-avea să spună ceva cu noimă. În cele din urmă, nevenindu-i nimic în minte, s-a bazat pe tactul vecinilor și a hotărât să lase totul așa cum este. Le-a dat îndrumări nurorilor pentru masa de praznic, s-a îmbrăcat în haine întunecate și ostentativ modeste și s-a așezat la căpătâiul coșciugului, cu gând să petreacă două zile într-o tăcere îndurerată.

Dar nădejdea în tactul vecinilor nu s-a împlinit. La vederea răposatului, uitând de condoleanțe, mai întâi se interesau de ce are urechile așa de albastre. Melania era nevoită să-și întrerupă tăcerea și să le răspundă pe îndelete. Bărbații țâțâiau nevenindu-le să creadă, femeile propuneau numaidecât să se facă totuși ceva.

— Păi ce-i de făcut? ofta Melania.

— Ceva, orice! insistau femeile, întrecându-se în propuneri stupide precum: să-i acopere urechile cu frunze de pătlagină, să-i deseneze cu iod o plasă², să i le lipească cum s-o putea cu aluat dospit, de preferat rece, să fie mai

1. Maimuță (farsi). (N. a.)

2. Aluzie la o metodă terapeutică folosită în Rusia și în țările vecine, constând în desenarea cu iod pe piele a unei mici rețele de linii. Se crede că vindecă diferite afecțiuni, precum răceala, tusea, vânătăile, varicele, durerile musculare și articulare etc. (N. tr.)

zdravăn. Ca răspuns, bărbații își învârtteau degetul la tâmplă, întrebând sarcastic cum poți în general să ajuți pe cineva care nu mai poate fi ajutat nicicum. Citatul din *Idiotul* despre frumusețea menită să salveze lumea, pomenit fără băgare de seamă de profesoara de literatură Ofelia Ambarțumovna, a provocat în tabăra bărbaților râsete nereverențioase și concluzia cât se poate de judicioasă că frumusețea nu-ntoarce mortul de la groapă. „Dar o să fie plăcut să-l privim!“ nu s-a lăsat tabăra femeilor. Spiritele s-au tot încins, transformând ceremonia priveghiului într-o încăierare. Tonul de jale al evenimentului a fost restabilit de proaspăta văduvă. Ridicându-se de la locul ei și îndreptându-se cu pas solemn spre bufet, ea l-a deschis cu un scârțâit, a scos de acolo o supieră grea și a izbit-o de podea cu tâlc. Femeile, amintindu-și pe dată pentru ce veniseră, au început să bocească la unison, iar bărbații au ieșit în curte la o țigară. Mulțumită de efectul obținut, Melania s-a așezat din nou la căpătâiul coșciugului.

Încetul cu încetul au început să apară fostele amoruri ale lui Simon, gătite ca pentru slujba de Paști. Prima s-a înființat Sev-Mușeganș Sofia, într-o jachetă tricotată de culoarea untului topit și cu un șirag de perle false în jurul gâtului ridat. În urma ei venea Tevosanș Eliza. Fiii Elizei erau plecați de mult la Fresno, așa că ea și-a făcut apariția îmbrăcată numai cu haine americane: rochie, pantofi, până și poșeta și rujul roz fanat – și acelea erau din străinătate, lucru pe care a avut grijă să-l anunțe în timp ce se așeza de-a dreapta văduvei. Melania a strâmbat din nas și s-a încruntat – parfumul Elizei era insuportabil de dulceag. „Am scăpat cam mult parfum, da“ a șoptit vinovat aceasta, asigurând-o că nu va trebui să-l

suporte multă vreme – parfumul, ca și toate celelalte, nu era american, așa că avea să se ducă repede. Din îndepărtatul Ecimiadzin a sosit Bocikanț Susanna și a revoltat pe loc publicul cu limbajul ei literar, sprâncenele pensate fin, arrogant ridicate, și buzele subțiri, care se strângeau des într-o cută. I s-a amintit imediat, cu satisfacție răutăcioasă, de maică-sa, oloagă și analfabetă, și de zdrențarosul de taică-su. Susanna și-a coborât sprâncenele la locul lor și, slăbind strânsoarea buzelor, a trecut la dialect, ceea ce i-a adus pe dată o atitudine binevoitoare din partea asistenței. Ultima a venit Văduva Silvia, care-și măritase cu succes fiica în Rusia. În ciuda căldurii de noiembrie, ea purta o haină din blană de vulpe argintie și pălărie de fetru. Stând cu spatele la fereastră (ca lumina zilei să nu-i poposească pe „fața căzută“, ci să sublinieze luxul veșmintelor), a citit versuri triste despre despărțire, făcând pauze lungi, cu multe înțelesuri.

Poezia a fost ultima picătură. Smucindu-i fără jenă haina de blană când a trecut pe lângă ea, Melania s-a dus în camera ei, s-a schimbat într-o bluză de voal și o fustă lungă, care-i scotea în evidență silueta tot mai subțire, și și-a prins părul cu pieptănul de baga al bunicii. A rezistat ispitei de a-și pune în coc și andrelele de fildeș. În schimb s-a pudrat și s-a dat cu ruj – n-avea să stea ca o vidră șleampătă între coțofenele astea împopoțonate! Când s-a întors, oamenii se răriseră simțitor. Rămăseseră cei mai rezistenți: rudele, foștii colegi ai soțului său, iubitele (toate) și bătrâna oarbă Katinka, pesemne anume uitată de copiii ei.

Ea a fost cea care a propus să i se ungă urechile răposatului cu untură topită de rață. Că, vezi-Doamne, rău n-are ce să-i facă, dar poate o fi de vreun folos. Că doar

doftoroaia Piruz tămăduia cu untură de rață nu numai vânătăile și juliturile, ci chiar și oasele rupte.

— N-o să-l îngropăm cu urechile albastre, fetiço! a murmurat Katinka ștergându-și lacrimile cu marginea șorțului.

Melania a dat să-i răspundă că răposatului îi e totuna ce culoare au urechile lui, dar, zărind cu coada ochiului o mișcare a sprâncenelor lui Bocikanț Susanna, s-a răzgândit – n-avea să-i dea motiv de satisfacție răutăcioasă.

— Aduceți untură de rață! a poruncit văduva.

— Important e să-i pui deasupra comprese cu ulei de camfor. Doftoroaia așa făcea! dădea instrucțiuni Katinka, îngrijindu-se să nu se toarne prea mult camfor. Altfel, a explicat ea, poa' să dea crampe.

— Păi nu-i el în pericol de crampe! i-a retezat-o nora Melaniei.

— De unde poți tu să știi? s-a stropșit bătrâna Katinka. Și, în general, în loc să dai din gură, mai bine ai aduce untura de rață la temperatura camerei!

— De ce anume la temperatura camerei? a vrut să știe Văduva Silvia, care-și făcea vânt cu o revistă: îi era insuportabil de cald în haină de blană și cu pălărie, dar refuza categoric să se dezbrace.

— Cum de ce? a fluturat din mâini Katinka. Ca să nu-i arzi pielea răposatului!

Schimbând priviri buimace cu nora Melaniei, Silvia a mormăit ceva neinteligibil, apoi a tăcut.

Când li s-a trezit conștiința copiilor Katinkăi și au venit în sfârșit după mama lor, capul lui Simon era împodobit cu niște căști mari fără fir, smulse cu scandal de la strănepotul mezin. Căștile fixau zdravăn compresele cu ulei de camfor. În ciuda situației stânjenitoare,

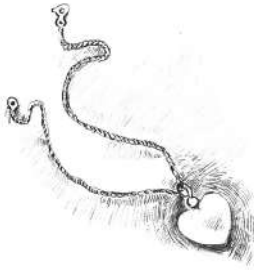
răposatul arăta absolut împăcat, ba chiar fericit. În jurul sicriului stăteau văduva și fostele amoruri, sorbeau din vinul de casă și, înfierbântate fie de alcool, fie de înfățișarea lipsită de apărare a lui Simon, își făceau confidențe „despre viață”. Lăsându-și pe ceafă pălăria de fetru și dând la iveală capul aproape chel, Văduva Silvia se plângea de părul care i se tot rărea. Sofia, scoțându-și perlele false și trăgându-și gulerul puloverului pe gât, își arăta cicatricea urâtă care-i rămăsese după operația de tiroidă. Eliza mărturisea cu amărăciune că fiii ei, care voiau să-și deschidă propria afacere și se îngropaseră în credite, trăiau de pe-o zi pe alta și de aceea toate hainele ei erau luate nu de la vreun magazin elegant, ci de la second-hand, și-acolo la reduceri. Susanna se plângea și ea cu foc de soacra ei înfumurată de la oraș: „Cotoroața bătrână îmi reproșează mie originea țărănească, dar ea zice „cațoletă” în loc de casoletă!”

— Unge-i urechile cu untură de rață, poate se îmbunează, a sfătuit-o Melania în răsetele generale.

Din când în când, una dintre femei mai arunca o privire sub căști și le comunica celorlalte că untura de rață nu dădea nici un rezultat.

— Că doar nu aveai vreo nădejde că o să dea? întreba Sofia și, ascultând cu plăcere asigurările că nimeni nu credea asta, mai turna câte o porție de vin în pahare.

Medalionul

Mirosul de mare era atât de pătrunzător, încât Văduva Silvia s-a trezit cu senzația că valurile se sparg chiar sub ferestrele ei. S-a întors pe o parte, și-a îndoit picioarele, acoperindu-se bine cu pătura, și a stat așa câteva minute, cu ochii deschiși, respirând adânc, cu tot pieptul. Fereștrua, cedând în fața vântului sticlos de iarnă, se deschisese și lăsa să pătrundă în casă mirosul sărat al ravenei înghețate. Acesta gonia prin camere ca un câine mare și bezmetic, lovindu-se cu capul de tocurile ușilor, rămânând captiv pe sub sofa și fotolii, încurcându-se în draperiile grele, luptându-se cu franjuria pernelor de pe pat. Silvia îi asculta zarva, zâmbind cu blândețe – e bine. Cu toate acestea, după scurt timp s-a ridicat, a dat fuga desculță, zgribulindu-se de frig, pășind mărunțel pe podeaua de scânduri, a închis bine fereștrua, având grijă să nu se trântescă, împinsă de vânt, și să facă zgomot. S-a îmbrăcat, absorbind tăcerea. S-a apropiat în vârful picioarelor de camera fiicei sale și a tras cu urechea, apoi a dat din cap mulțumită: dorm!

Era aproape șapte dimineața, noaptea se retrăgea fără chef, târându-și poalele întunecate ale veșmântului, dar